

Maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Eduskunta

Viite: HE 205/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräksi muiksi laeiksi

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. kiittää mahdollisuudesta lausua.

Esityksellä on tarkoitus panna täytäntöön kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskeva ns. CER-direktiivi (EU 2022/2557) sekä säätää tiettyjen työntekijäryhmien henkilöturvallisuusselvityksistä. Direktiivi tuo uusia tehtäviä viranomaisille. Lisäksi säädösten mukaisesti kriittisiksi toimijoiksi luokiteltaville tulee velvoitteita, jotka liittyvät riskiarviointiin, häiriönsietokykyä koskevaan suunnitelmaan ja häiriönsietokyvyn varmistamiseen sekä poikkeamia koskeviin menettelyihin. CER-direktiivin nojalla kriittisiksi toimijoiksi määriteltäviin toimijoihin sovelletaan päivitettyä kyberturvallisuudirektiiviä (NIS2) niiden koosta riippumatta.

CER-direktiivin ja huoltovarmuustoiminnan yhteensovittaminen

CER-direktiivin mukaan jäsenvaltioilla on velvoite tunnistaa kriittiset toimijat direktiivin liitteen määrittämällä 11 toimialalla. Suomalaisen huoltovarmuusorganisaation nykyinen sektori- ja poolijako kattaa pääpiirteissään direktiivin toimialat. Laki huoltovarmuuden turvaamisesta 1390/1992 mahdollistaa eri toimijoiden osallistumisen vapaaehtoisesti sektoreiden ja poolien toimintaan, kun taas CER-direktiivi tuo tunnistetuille kriittisille toimijoille velvoitteita.

MTK katsoo tarkoituksenmukaiseksi, ottaen huomioon eri toimialojen erityispiirteet ja niihin liittyvän osaamisenäkökulman, että kriittiset toimijat määritetään esityksen ehdottamalla tavalla sen ministeriön toimesta, jonka toimialaan käsiteltävä toimija kuuluu.

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi tarvittavia palveluita tuottavat tyypillisesti yritykset. Suomalainen kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli ja huoltovarmuustoiminta ovat kehittyneet pitkän ajan kuluessa ja ovat maailmanlaajuisestikin varsin uniikkeja. Direktiivin tehokkaan toimeenpanon myötä häiriönsietokyky EU:n muissa jäsenmaissa voi kehittyä varsin nopeasti, mitä on pidettävä kannatettavana nykyisessä toimintaympäristössä.

Ehdotetun lain toimeenpanoon ja valvontaan kytkeytyy laaja joukko ministeriöitä ja virastoja. Kriittiseksi määriteltävän toimijan kannalta viranomaisyhteydenpito ja valvonta muotoutuu toivon mukaan selkeämmäksi, kuin miltä se esityksen perusteella saattaa näyttää.

MTK pitää tärkeänä, että esitetyn lain toimeenpano kytkeytyy yritysten osalta nykyiseen huoltovarmuusjärjestelmään, jossa elinkeinoelämä, järjestöt ja viranomaistahot yhdistävä verkostomainen toimintatapa on osoittanut toimivuutensa. CER-direktiivin tehtävien toimeenpanon ja huoltovarmuustoiminnan ohjauksen yhdistyminen kunkin hallinnonalan ministeriössä vähentänee päällekkäisten hallintojärjestelmien riskiä.

MTK katsoo tarkoituksenmukaiseksi nykyisen huoltovarmuustoiminnan jatkuvuuden kannalta hallituksen esitykseen sisältyvän toteamuksen, että lakiesitys ei heikennä huoltovarmuustoiminnan toimintamallia niiden toimijoiden osalta, joita ei määritettäisi direktiivin mukaisiksi kriittisiksi toimijoiksi.

Lain soveltaminen elintarvikesektorilla ja alkutuotannossa

Komission 16.12.2020 antama direktiiviehdotus kattoi kymmenen toimialaa. Hyväksytty direktiivi kattaa 11 toimialaa, sillä direktiiviehdotukseen sisältyneiden toimialojen lisäksi direktiiviin otettiin mukaan elintarvikkeet. Elintarvikkeiden osalta CER-direktiiviä sovelletaan kuitenkin ainoastaan yleisen elintarvikeasetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 2 alakohdassa määriteltymiin elintarvikeyrityksiin, jotka toimivat *yksinomaan logistiikan ja tukkukaupan sekä laajamittaisen teollisen tuotannon ja jalostuksen alalla*. Näin ollen alkutuotanto ei määritelmän mukaan kuulu direktiivin soveltamisalaan.

Kansallisen lainsäädännön valmistelun aikana on myös käynyt selväksi, että direktiivin tavoitteita pidemmälle menevää kansallista sääntelyä ei ole nähty tarkoituksenmukaiseksi. MTK yhtyy hallituksen esitysluonnoksessa esitettyyn näkemykseen, että alkutuotannon yritysten osalta velvoitteiden säätäminen direktiivin mukaisella tarkkuudella olisi haastavaa etenkin kriittisten toimijoiden määrittelyn osalta, ottaen huomioon muun muassa alkutuotannon hajautuneen toiminnan. Alkutuotannossa toimii yli 40 000 yritystä. Direktiivin velvoitteet aiheuttaisivat sekä valvoville viranomaisille että alkutuotannon yrityksille merkittävän hallinnollisen taakan ja kustannukset.

Alkutuotannon yritysten varautuminen ja jatkuvuuden hallinta tapahtuu liiketoiminalähtöisesti ja perustuu vapaaehtoisuuteen. Alkutuotantopooli on yksi huoltovarmuusorganisaation elintarvikehuoltosektorin pooleista. Poolin toiminnan tavoitteena on turvata riittävä määrällinen, laadullinen sekä elintarviketurvallinen alkutuotanto vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa osana elintarvikehuoltosektorin toimintaa. Alkutuotantopooli muun muassa järjestää maatilojen varautumiskoulutusta yhteistyössä alueellisten viranomaisten, kuntien ja Maanpuolustuskoulutuksen kanssa. Koulutuksen kysyntä on viime vuosina ollut suurta.

MTK pitää perusteltuna, että alkutuotannon yritykset ovat rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle, kansallista lisäsääntelyä välttäen. MTK pitää tarkoituksenmukaisena, että alkutuotannon yritysten jatkuvuuden hallintaa tuetaan keinoilla, jotka eivät lisää yritysten kustannuksia tai hallinnollista taakkaa.

Markus Lassheikki
johtaja, strategia ja huoltovarmuus